

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2013/3.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **BODEMLOOS VERLANGEN. DE ENTREE
VAN DRAMATURG PETER VAN KRAAIJ
IN DE LETTEREN**

De Ander, met hoofdletter, is onkenbaar. Wie denkt haar volledig te kunnen vangen, doodt de liefde. Maar wie zich openstelt voor de oneindige andersheid die zich in haar gelaat openbaart, voelt een ethisch appel, een oproep tot verantwoordelijkheid.

Deze wijsheden van de Frans-Joodse filosoof Emmanuel Levinas dringen zich onwillekeurig op bij lezing van de roman *Wat rest*, waarmee dramaturg Peter van Kraaij zijn debuut maakt. Op een ochtend raakt de protagonist van de roman, een blanke man van middelbare leeftijd die door zijn vriendin is verlaten, in een Brusselse sportschool in de ban van een jonge, Rwandese vrouw met de naam Lin. “Haar opzichtige krullen vormden een zelfgemaakte kras in het marmer van haar gezicht, haar wijde trainingspak was een glimmend cocon waarin zich iets onkenbaars schuilhield”, ziet hij. Hij wil de cocon openbreken, tot haar doordringen, maar ontdekt al snel dat hij voor elke blik en elk woord moet vechten.

Een rol die ze hem wel toewerpt, is oppas van haar dochter Ange. Vijfjarige Rwandese meisjes, het kunnen engeltjes zijn, maar de ik-figuur kent geen maat in zijn liefde en adoratie. “Zelden had iets zo juist gevoeld als dit kind, duimend en dromend tegen me aan”, denkt hij na het eerste logeerpartijtje. Later, als hij haar tranen op zijn huid voelt bij een pijnlijk afscheid tussen hem en haar moeder, dicht hij haar de kwaliteiten van een ziener toe: “Ze weet alles, mijn kleine meisje.” In zijn verlangen haar in een andere orde te plaatsen, staat hij niet alleen. Lin

is naar Brussel gevlucht omdat ze de gedachte onverdraaglijk vond haar dochter te moeten baren in het land dat haar zoveel dierbaren heeft afgenomen. Als ze bevalt in het hospitaal waar twee agenten haar vanuit het asielzoekerscentrum nabij Zaventem heen hebben gevoerd, noemt ze het kind Ange. “Een mens kon het niet meer zijn. Nooit meer”, analyseert de verteller.

Wat rest is een balanceeract. Met de ogen van een man die met zichzelf en het leven worstelt en er bodemloos naar verlangt bemind te worden, kijken we naar een vrouw die de ballast van een gruwelijk verleden met zich meertorst. Het is een geschiedenis die de auteur, heeft hij in interviews prijsgegeven, dicht op de huid zit en het gevaar van pathos dreigt levensgroot. Maar Van Kraaij heeft een toon gevonden die de grote emotionele lading voortdurend voelbaar maakt zonder larmoyant te zijn. Zonder gêne toont de ik-figuur zijn eigen kleinmenselijke gevoelens als angst voor afwijzing en jaloezie. En misschien dankzij de ernst waarmee hij dat doet, steken zijn al te menselijke zielenroerselen niet eens belachelijk af bij het onbevattelijke leed van Lins leven. Zij heeft moeten aanschouwen hoe wat rest van de in doods-angst gestolde lichamen van haar broertje, zusjes en moeder uit een put werd getild. Nu resten haar het vermogen en de moed niet om opnieuw van een mens te houden en het gevaar te lopen die te verliezen.

Lin is, in de woorden waarmee de psychiater van de ik-figuur haar probeert te vangen, “bodemloos”. De gruwelen die ze als jong meisje in haar land van herkomst heeft moeten meemaken, hebben de grond onder haar weg geslagen. “Wat en hoeveel je ook geeft, hoe je ook probeert de put te dempen, het werk blijft onaf”, oordeelt de zielenvorser. Maar de ik-figuur legt zich daar niet bij neer, hij wil haar redden. “Ik zal laag na laag dit meisje vullen en op een dag doen overlopen van geluk”, fantaseert hij. Terwijl hij denkt haar leven te willen helen, ziet hij niet dat hij aan zijn eigen leegte probeert te ontsnappen door zijn totale overgave aan Lin en haar dochter. Elke keer als zij de rolluiken laat neerzakken na het raam heel even te hebben geopend, laat hij zich bevestigen in de totalitaire woorden van de psychiater. Hij sluit haar op in de diagnose dat ze te zeer is beschadigd om nog lief te durven hebben. En zij bevestigt hem daarin. Ze zegt dat ze niet meer kan delen, zich niet langer kan hechten. Tot hij op

een dag ontdekt dat ze een ander heeft. Dan dringt tot hem door dat hij van haar een zieke heeft gemaakt om zichzelf de heldenrol toe te bedelen haar te kunnen genezen. Dan is hij bang dat hij niet heeft willen horen dat ze hem toeschreeuwde dat ze het niet kan *met hem*.

Ook dit is niet de definitieve waarheid. Met die ander is het snel voorbij. Het spel van toenadering en afstoting gaat verder. Lin geeft hem glimpen hoop dat hij de liefde van haar leven is. Maar het mag niet zijn. En hij keert terug tot zijn idee dat de kilte waarmee ze hem telkens weer wegjaagt haar enige wapen is tegen de wereld die zo onbarmhartig voor haar is geweest. Misschien schuilt er een kern van waarheid in deze lezing. Maar gelukkig is Van Kraaij niet zo dwaas als de psychiater om te denken dat hij zijn personage kan reduceren tot één beeld. Integendeel. De eerste zinnen van het boek luiden: “Ze was zwart. En stil. Doodstil. Misschien is dat wel het enige dat ik na al die jaren met zekerheid weet.” Voor de rest blijft alles onbeantwoord. Ging hij in op het ethische appel dat van het gelaat van de Ander uitgaat door haar te helpen de droom van haar moeder waar te maken dat ze voor dokter zou studeren? Of probeerde hij haar te kopen? Maakte zij misbruik van zijn zwakte of trachtte hij juist gaten te slaan in het pantsers waar ze niet zonder kon? Net als in het echte leven leent deze geschiedenis zich voor vele lezingen en laat de waarheid zich niet vastnagelen. Lin, de Ander, is niet te vangen.

TOMAS VANHESTE

PETER VAN KRAAIJ, *Wat rest*, De Bezige Bij
Antwerpen, 2013, 192 p.